

Ռուտուլֆ Խաչատրեանի Յուցահանդէսը Տիթրոյթի Մէջ

Հայրենի տաղանդաւոր նկարիչ Ռուտուլֆ Խաչատրեանի գործերուն ցուցահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Տիթրոյթի Ս. Յովհաննու եկեղեցիին համալիրին մէջ, 17 Հոկտեմբերին, կազմակերպութեամբ եկեղեցւոյ գեղարուեստի յանձնախումբին:

Հոկտեմբերի վերջաւորութեան ցուցահանդէսը պիտի փոխադրուի Լոս Անճելըս:

Ռուտուլֆ Խաչատրեանի գծանկարային նուրբ, դասական ստորոգելներով արուեստը առանձնապատուկ տեղ մը կը գրաւէ հայրենի նկարչութեան մէջ: «Թանգարանային արժէք» ըսած է ռուս արուեստաբան մը, Մուկուա ապրող եւ հոն ստեղծագործող հայ արուեստագետին ստեղծագործութեանց մասին:

(Տես էջ 7)

Ռուդոլֆ Խաչատրեանը՝ Ծանօթ Ու Նոր

Գրեց ՄԱՐԻՆԱ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ

Ռուդոլֆ Խաչատրեանն իրեն ամբողջությամբ նուիրել է գծանկարին։ Եթե գծանկարը այլ նկարիչների համար զեղարուեստական արտայայտչություն է, ապա Խաչատրեանի արուեստում այն գործառական անկախությունն է, ինքնուրույնությունն է ստացել։ Գծանկարին ժյուտ լեզուով առաել ամբողջականորեն է բացառալուել նրա տաղանդը։ Դասական կատարելա գծանկարը արուեստագետի ստեղծագործության մէջ համատեղում է ժամանակակից մտածողությանն եւ կատեղարուութեան հետ։ Եթէ հայ նկարիչները մեծ մասամբ յուզական հագեցուածութեան են հասնում գունային բարդ համադրութիւններով, ապա Խաչատրեանը կարողանում է արտայայտել ամենամաքուր գեղարուեստը ու յոյզեր՝ աշխատելով միայն մէկ գոյնի մատիտով։ Նախորդելով Հիմնականում դիմանկարի տեսքով, Խաչատրեանը ստեղծել է շատ արտայայտիչ կերպարներ։ Նրա ստեղծագործութիւններում մարդկային դէմքերն աչքի են ընկնում սովոր գեղեցկութեամբ։ Նրանք մեզ յիշեցնում են Վերածննդի վարպետների ստեղծած հոյակապ կերպարները։ Եւ այդ հէմքերը պատկանում են մեծ մասամբ մեր ժամանակակիցներին։ Սրանով հանդերձ, նա ամենեւին էլ չի «գարդարում» իր մոդելներին։ Գեղագետի նուրբ ճաշակը նրան թոյլ է տալիս իր չրջապատի մարդկանց մէջ տեսնել գեղեցիկը եւ այդ չրջապատի տեսանկիւնով ներկայացնել նրանց իր գործերում։ Հոգեւոր հարուստ կեանք եւ ներքին նշանակալիութիւն կայ այդ դէմքերի վրայ։ Անցողիկն ու անկայունը, մակերեսայինն ու անկարեւորը տեղ չունեն այստեղ։ Ամենեւին էլ պարտադիր չէ, որ այդ մարդիկ ունենան իդէալական դիմագծեր։ Կերպարների ոգեւնշուածութեան շնորհիւ նոյնիսկ ոչ գեղեցիկ դէմքերը Խաչատրեանի դիմանկարներում թուում են գեղեցիկ ու վեհ։ Այս իւրայատկութիւնը ընտրող է Խաչատրեանի բոլոր դիմանկարներին։ Սակայն այս հանգամանքը բնաւ չի խանգարում, որ

նկարիչը պարզի մեզ իր պատկերած անձնաւորութիւնների ամենանորը հոգեբանական բնութագրերը։ Նրա դիմանկարների հերոսներից իւրաքանչիւրն ունի իր անկրկնելի անհատականութիւնը։ Նկարչի ստեղծագործութիւնը մշտապէս անուամ է անցեալ դարերի փորձով։ Հին վարպետների վեհաշունչ կերտուածքները ոգեւնշել եւ մինչեւ այսօր էլ ոգեւնշում են նրան։ Բայց եթէ ժամանակակից նկարիչների մեծամասնութեանը բնորոշ նորի որոնման յախուռն տենչը, ապա Խաչատրեանի համար աւելի բնութագրական է արուեստի զարգացման պատմութեան վրայ հիմնուով գեղագիտական իդէալների կայունութիւնը։ Դա արտայայտում է ստեղծագործական ինչպէս ներքին կառուցուածքում, այնպէս էլ արտաքին տեսանելի գուգահեռներում։ Այսպէս, ժամանակների կապը ցոյց տալու նպատակով նա իր կերպարներին զգեստաւորում է Հին ժամանակների տարազներով. դրանով նկարիչը, կարծես, ցանկանում է հաւաստել, թէ մարդու էութիւնը դարերի ընթացքում, ի վերջոյ, նոյնն է մնում։ Բացի այդ, Հին տարազներն այդ ստեղծագործութիւններին որոշակի զարդակաւարային արտայայտութիւն են հաղորդում։

Խաչատրեանի նուրբ դասական գծանկարը հեռու է զգացական-ռոմանտիկական տարտամ անորոշութիւնից։ Յստակ գծագրուած մանրամասները ամենեւին էլ չեն խախտում ստեղծագործութեան ընդհանուր համաչափութիւնն ու ներդաշնակութիւնը, քանի որ դրանք ենթարկում են հիմնական գաղափարին, եւ ջանադիր քննութեան դէպքում էլ կերպարները մնում են ամբողջական ու օրկանական։ Խաչատրեանի գեղագիտական հայեացքների կայունութիւնը, յստակ մշակուած ձեւագիրը եւ ինքնօրինակ ձիրքը նրան հնարաւորութիւն տուեցին դառնալու հայ անուանի նկարիչներից։ Նրա վաղ չրջանի ստեղծագործութիւններից անմոռանալի են Աբու-Լալա Մահարու հիաստանդ դիմանկարը, «Ուսանողուհու» քրն-

«Իրանկար» (1981)

քուշ ու մաքուր դիմանկարը, լեզուաբան Մեղումեանի նուրբ թախծով լի դիմանկարը, եւ, վերջապէս, «Իդիթեանի դիմանկարը»։

Խաչատրեանի առաջին ցուցահանդէսից յետոյ երեք տարի է անցել, եւ ահա մի նոր ցուցահանդէս, այս անգամ արդէն ժամանակակից արուեստի թանգարանում, որտեղ արուեստագէտը ներկայանում է բոլորովին նոր որակ ձեռք բերած։ Ոչ, նա չի դաւածանել իր սկզբունքներին, իր գեղարուեստական հաւատամքին ու իդէալին։ Արուեստասէրին վերստին ցնցում են նկարչի կատարողական վիրտուոզ արուեստագիտութիւնը, նրա ստեղծած կերպարները՝ լի հոգեւոր կատարելութեամբ, ներքին հմայքով։ Դրանք դարձեալ իր ժամանակակիցների՝ մեծ մասամբ արուեստի մարդկանց, իր բարեկամների ու մերձակորների դիմանկարներն են. դերասանուհի Մակակովա, ռեժիսոր Ռեազանով, դերասան Մսերեան։ Այստեղ էլ նա հաւատարիմ դասական գծանկարի գեղագիտական սկզբունքներին եւ նոյնիսկ իր նորարարութեան մէջ դիմում է անցեալին՝ 20րդ դարում վերածնելով լեւկասի հիւսուրց արուեստագիտուեան։ Այդ յանիւրաւ մոռացութեան մատուած արուեստագիտութիւնը, որ մեծ չափով օգտագործում է իւր վերածննդի մեծ նկարիչները։ Խաչատրեանը միացութեան գրկից ոչ

միայն դուրս բերեց, այլեւ նոր որակ հաղորդեց աշխատելու այդ եղանակին։ Սրանում է Ռուդոլֆ Խաչատրեանի նորարարութիւնը, որը եւ արժանի յաղորդութիւն եւ ճանաչում բերեց նրան։

Խաչատրեանի նոր աշխատանքները հնրեց շահեկանօրէն տարբերում են նրանով որ մեծ խորութիւն են հաղորդում լեւկաս խորքին եւ ստեղծում պատկերի արտաժամանակայնութեան պատրանք։ Լեւկասի անհարթ մակերեսը չէզոք սպիտակ թղթից տարբերում է նրանով, որ թաւեայ, փափուկ մակերեսներով իր վրայ է հրաւիրում արուեստասէրների հայեացքը, այն մղելով նկարի խորքը։

Նոր աշխատանքներում էլ նկարիչը օգտագործում է սեպիսի ու կարմրամատիտի եւ լուսաստուերային թրթուռն տատանումները, շտրիքի վարպետ կիրառումները ստեղծագործութիւնները դարձնում են նոյնքան լիարիւն ու հնչել, որքան դրանք կը լինէին վառ արտայայտիչ իւղաներկերի դէպքում։ Այս առումով յատկապէս տպաւորիչ է կարմրամատիտով արուած «Բնորդուհու դիմանկարը»։ Կարծես թէ ոսկի լոյս է հոսում նրա երիտասարդ, ողորկ ու տաք մարմինն ի վար։ Նրա թրթուրուն բանաստեղծութեամբ ու ոգեւնշուածութեամբ լեցուն գեղեցկութիւնը մեզ յիշեցնում է Հին աշխարհի հանձարեղ բանդակագործների ստեղծած մարմարէ չքնաղ արձանները։

Նկարչի ստեղծագործական իւրօրինակութիւնը, նրա վառ երեւակայնութիւնը արտայայտում է նրանում, որ մեր ժամանակակիցների դիմանկարները հանդիսանին մէջ առաջացնում են գուգորդութիւններ անցեալ դարերի մարդկանց հետ։ Վերցնենք թէկուզ Սափելի Եամչիկովի դիմանկարը։ Ստեղծագործութեան անուանումից մենք տեղեկանում ենք, որ պատկերուած անձնաւորութիւնը մեր ժամանակակիցն է, սովետական արուեստաբան։ Սակայն, չգիտես ինչու, նա աւելի շուտ յիշեցնում է Հին Ռուսաստանի մոալլ ու անբարեհամբոյր մուժիկներին, որոնք սակայն առիթը բաց չէին թողնում պարծենալու իրենց ուժով ու խիզախութեամբ։

Նոյնը կարելի է ասել նաեւ Վ. Մ. դիմանկարների մասին, որի ինքնագոհ, կենսուրախ դէմքը, խորամանկ ժպիտը մատնում են, որ նրան ամենեւին էլ խորթ չեն այս կեանքի հաճոյքներն ու բարիքները։

Ռ. Խաչատրեանի ստեղծագործութեան այս առանձնայատկութիւնը եւս ստեղծում է արտաժա-

(Շարք տեսնել 13րդ էջ)

Ռուդոլֆ Խաչատրեան - Ինքնանկար (1981)

«Կանացի Դիմանկար» (1981)

Ռ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

(Ծար. 7րդ. էջէն)

մանակայնութեան պատրանք: Նախօրօք չիմանալու դէպքում, թէ ում դիմանկարն է պատկերել նկարիչը, անհնար է ճշգրտօրէն որոշել, թէ որ դարաշրջանին եւ որ ժողովրդին է պատկանում կերպարը: Նրա ստեղծագործութեան մէջ իրենց արտացոլումն են գտնում տարբեր դարաշրջանների ու տարբեր ժողովուրդների առանձնայատկութիւնները:

Սրանում է արտայայտւում նկարչի ստեղծագործական պրպտումների արդիականութիւնը, որ պատկերածի կոնկրետութեան, դասականօրէն յստակ գծանկարի, ստեղծած կերպարների իրապաշտութեան ու հաւաստիութեան հետ միասին ոչ թէ արձանագրում, այլ ժամանակակից ուրիշ նկարիչներից ոչ պակաս վերացարկում է իրականութիւնը:

Ժամանակակից արուեստում առկայ են երկու միտումներ: Նկարիչների մի մասը գեղարուեստական պատկեր ստեղծելիս ընդհանրապէս հրաժարւում է իրականութեան առարկայական պատկերումից, մի մասն էլ, ընդհակառակը, չի հրաժարւում դրանից, սակայն արտաքին կաղապարը վերածում է խորհրդանշի: Վերջինների թուին է պատկանում նաեւ Ռուդոլֆ Խաչատրեանը:

Դիմանկարներից բացի, Խաչատրեանն ունի նաեւ մի շարք յօրինումներ ու իրանկարներ: Գուցահանդէսում ներկայացուած աշխատանքներից առանձնատուկ ու շաղերութիւն է գրաւում «Ծաղիկներ» իրանկարը: Այս աշխատանքը առանձնանում է իր անսովոր մաքրութեամբ, կատարելութեամբ ու նրբագեղութեամբ: Նրա մէջ վաղ

գարնան թարմ շունչ կայ, դասական յօրինումներից կանոններով չարուած շների միջից սլացիկ ու ձիգ ընձիւղներն են յառնում՝ հանդիսականի հոգում արթնացնելով կեցութեան հրճուանքի զընգուն հնչիւններ:

Խաչատրեանի ստեղծագործութիւնը հասկանալի ու մօտ է բոլոր նրանց, ովքեր արուեստում փրնտում են կատարեալն ու գեղեցիկը: Այդ արուեստը մարդասիրական է ու ամբողջական իր հէնքով, այդ պատճառով էլ՝ դիւրամատչելի նոյնիսկ նրանց համար, ովքեր անծանօթ են ժամանակակից կերպարուեստի բազմազան միտումներին: Ահա ինչու ցուցահանդէսը այդքան բազմաթիւ այցելուներ է գրաւում:

Խաչատրեանի վերջին ցուցահանդէսը ցոյց տուեց, որ ձեռք բերածով երբեք չգոհացող, արուեստում շարունակ նոր ուղիներ որոնող նկարիչը ի զօրու է հրամցնել այնպիսի անակնկալներ, որ ոչ ոք, անգամ իսկ ինքը, չի կարող նախօրօք գուշակել: Սակայն ակնյայտ է մի բան. նկարչի արուեստի զարգացման յաջորդ աստիճանը նրա ստեղծագործութեան որակի բարձրացման մի նոր փուլ, գծանկարական արուեստի զարգացման մի նոր՝ աւելի բարձր մակարդակ է պարզում մեզ: Այդ է յիշում նաեւ ցուցահանդէսում ներկայացուած «Ինքնադիմանկարը»: Մենք տեսնում ենք Խաչատրեանին նկարակալի առաջ, մատիրը ձեռքին աշխատելիս:

Նրա դէմքը վստահութեամբ, իր կոչման հանդէպ հաւատով է լեցուն, սեւեռուն հայեացքն, ասես, ցանկանում է թափանցել նիւթի անիմանալի խորքերը, իսկ ձեռքը պատրաստ է իր անկրկնելի մատնահետքերը թողնել անաղարտ լեկասի վրայ:

Rudolf Khachatryan (1937–2007)

Rudolf Khachatryan Digital Archive · rudolfart.com

Rudolf Khachatryan — Familiar and New

This file was downloaded from:

<https://rudolfart.com/publications/Pub-0109?lang=en>

Works by Rudolf Khachatryan © Heirs of Rudolf Khachatryan. Other texts, photographs and design © their respective authors. When using this material, please credit the source and link to the page above.

Рудольф Хачатрян (1937–2007)